JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JEAN MISCHO
18 päivänä toukokuuta 2000 *

1. Sarrió SA (jäljempänä Sarrió) on 28.7.1998 jättämällään valituskirjelmällä hakenut muutosta yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-334/94, Sarrió vastaan komissio, 14.5.1998 antamaan tuomioon [1] (jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ratkaissut kanteen, jonka valittaja oli nostanut EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta (IV/C/33.833 — Kartonki) 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdystä komission päätöksestä 94/601/EY [2] (jäljempänä päätös).

2. Päätöksessä määrättiin 19:lle yhteisössä kartonkia tuottavalle ja toimittavalle yritykselle sakkoja EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohta) rikkomisesta. Sarriólle määrätyn sakon suuruudesta todetaan päätöksen 3 artiklan xv alakohdassa seuraavaa:

"Sarrió SpA:lle sakkoa 15 500 000 ecua."

3. Sarrió vaati kanteessaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on kumottava päätös, toissijaisesti kumottava päätöksen 2 artikla sekä 3 artikla siltä osin kuin siinä määrätään Sarriólle sakko ja vaihtoehtoisesti alennettava sakkoa.

4. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisessa tuomiossa hyväksynyt Sarrión kanteen osittain siten, että se on osittain kumonnut päätöksen 2 artiklassa asetetun kiellon, jonka mukaan valittaja ei saanut vastedes osallistua tiettyihin kartonkialan yritysten tietojenvaihdon muotoihin, ja alentanut sakon 14 000 000 ecuun; muilta osin kanne on hylätty.

5. Täydellinen selvitys Sarrión päätöstä kohtaan esittämistä väitteistä ja niistä syistä, joiden vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että se voi hyväksyä nämä väitteet vain osittain, on valituksenalaisessa tuomiossa; tässä yhteydessä muistutan vain, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut sakon määrään tekemänsä alennuksen johtuvan siitä havainnosta, että Prat Carton, joka on eräs Sarrión tytäryhtiöistä, oli osallistunut ainoastaan joihinkin niistä osatekijöistä, joista kilpailusääntöjen rikkominen muodostui, ja lyhyemmän ajan kuin komissio oli katsonut.

* Alkuperäinen kieli: ranska.
1 — Kok. 1998, s. II-1439.
2 — EYVL L 243, s. 1.

6. Sarrió vaatii valituksessaan, että yhteisöjen tuomioistuin

1) kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— on todennut, ettei päätöksessä ole katsottu valittajan rikkoneen kilpailusääntöjä myyntihintojen osalta, eikä se ole pitänyt tarpeellisena arvioida Sarrión toimintaa tosiasiallisesti sovellettujen hintojen osalta;

— on todennut, että Sarrión osallistuminen PG Paperboardin kokouksiin on sellaisenaan riittävä osoitus siitä, että se on osallistunut myös markkinaosuuksia ja tuotantoseisokkeja koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön, tai — toissijaisesti — siltä osin kuin se ei ole ottanut huomioon, että Sarrión rikkominen on lievempi kuin muiden yritysten rikkominen, koska Sarrió ei ollut noudattanut mahdollisia yhdenmukaistettuja aloitteita, eikä se ole ottanut huomioon valittajan tässä tarkoituksessa esittämää näyttöä tai — vaihtoehtoisesti — siltä osin kuin se on luonnehtinut Sarrión kilpailusääntöjen rikkomista virheellisesti markkinaosuuksia ja seisokkeja koskeneen salaisen yhteistyön osalta;

— ei ole pitänyt tarpeellisena kumota Sarriólle määrättyä sakkoa kokonaan tai osittain perustelujen puutteellisuuden vuoksi, vaikka päätöksessä itsessään ei ole ilmoitettu tekijöitä, jotka komissio on ottanut järjestelmällisesti huomioon sakon määrää laskiessaan;

— on hyväksynyt menetelmän, jota komissio käytti laskiessaan sakon määrää ja jonka mukaan se muunsi viitetilikauden liikevaihdon ecuiksi tuon vuoden keskikurssilla ja määräsi sen perusteella suoraan sakon suuruuden ecuina arvioimatta tämän menettelyn oikeudellisia seurauksia ja Sarriólle tämän laskentamenetelmän käyttämisestä aiheutuvaa vahinkoa;

— on arvioinut, että sakkoa on sen johdosta, että Prat Cartonin osallistuminen kilpailusääntöjen rikkomiseen oli vähäistä, alennettava 1 500 000 eculla;

2) palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, jos se katsoo,

ettei se voi ratkaista asiaa lopullisesti kaikilta tai joiltakin osin;

3) kumoaa päätöksen vastaavat osat siltä osin kuin se hyväksyy ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota koskevan valituksen;

4) alentaa sakkoa kohtuulliseksi katsomallaan määrällä ja

5) velvoittaa komission korvaamaan sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa että yhteisöjen tuomioistuimessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

7. Komissio, joka on valitusvaiheessa vastapuolena ja joka oli vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa, vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— hylkää valituksen ja

— velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

8. Sarrió on vaatimustensa tueksi vedonnut viiteen valitusperusteeseen, jotka on toistettu sen edellä esitettyjen vaatimusten ensimmäisessä kohdassa ja jotka koskevat

— ensinnäkin päätöksen virheellistä tulkintaa sen osalta, mistä kilpailusääntöjen rikkomisesta valittajaa on tosiasiallisesti moitittu;

— toiseksi yhteisön oikeuden virheellistä tulkintaa ja soveltamista siltä osin kuin sillä, että Sarrió on osallistunut tuottajien kokouksiin, on katsottu automaattisesti olevan kilpailunvastainen vaikutus; toissijaisesti sen seikan huomiotta jättämistä, ettei Sarrió ollut noudattanut kartellia; vaihtoehtoisesti kilpailusääntöjen rikkomisen virheellistä luonnehdintaa;

— kolmanneksi sen huomiotta jättämistä, ettei sakkojen laskennan osalta ollut esitetty perusteluja, ja tuomion perustelujen ja tuomiolauselman ristiriitaisuutta;

— neljänneksi sakkojen laskennassa esiintyneen menetelmävirheen huomiotta jättämistä;

— viidenneksi tuomion perustelujen ja tuomiolauselman ristiriitaisuutta sakkoon tehdyn alennuksen osalta.

9. Tarpeettoman toiston välttämiseksi valitusperusteita tarkastellaan tarpeen vaatiessa yksityiskohtaisesti sitä mukaa kuin niitä käsitellään.

Ensimmäinen valitusperuste, joka koskee päätöksen tulkintaa sen osalta, mistä kilpailusääntöjen rikkomisesta valittajaa on moitittu

10. Sarrión ensimmäinen valitusperuste vaikuttaa ensi arviolta paradoksaaliselta. Valittaja nimittäin moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että tämä on katsonut, että kilpailusääntöjen rikkominen, josta valittajaa moitittiin ja jonka johdosta sille oli määrätty sakko, oli suppeampi kuin mitä valittaja katsoi voivansa päätellä päätöksestä.

11. Valittajan mukaan päätöstä voidaan tulkita ainoastaan niin, että valittajaa on — siltä osin kuin on kysymys hinnoista — moitittu osallistumisesta kartelliin, joka koski sekä ilmoitettuja hintoja eli luettelohintoja ja myyntihintoja eli ostajilta laskutettuja hintoja.

12. Valittajan mukaan tämä näkökanta saa tukea komission ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämästä vastineesta, jossa komissio on todennut, että "noudatettuja hintoja koskeva kartelli, joka toteutettiin PWG:ssä yhteistoiminnassa JMC:n kanssa, ei ollut pelkkä ilmoitettuja hintoja koskeva kartelli vaan meni niin pitkälle, että sen yhteydessä päätettiin säännönmukaisin väliajoin tehtävistä hinnankorotuksista kunkin tuotetyypin osalta kunakin kansallisena valuuttana ja suunniteltiin ja toteutettiin samanaikaisia hinnankorotuksia kaikkialla yhteisössä".

13. Sarrión mielestä ilmoitettuja hintoja koskevan salaisen yhteistyön ja myyntihintoja koskevan salaisen yhteistyön erolla on erityisen huomattava oikeudellinen merkitys, jonka yhteisöjen tuomioistuin on tuonut esiin yhdistetyissä asioissa Ahlström Osakeyhtiö ym. vastaan komissio 31.3.1993 antamassaan tuomiossa (ns. selluloosatapaus). [3]

14. Sarrión mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siis ollut väärässä katsoessaan, että "edellä olevasta ilmenee, että tässä asiassa komissio on päätöksen perustelukappaleissa riittävästi selvittänyt, että yhteistoiminta koski listahintoja ja että sillä pyrittiin myyntihintojen korottamiseen" (valituksenalaisen tuomion 60 kohta).

15. Se, että Sarrió pitää niin tärkeänä, että myönnetään, että sille on määrätty seuraamus sekä ilmoitettuja hintoja että nouda-

3 — Yhdistetyt asiat C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85—C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, tuomio 31.3.1993 (Kok. 1993, s. I-1307; Kok. Ep. XIV, s. 123).

tettuja hintoja koskeneeseen kartelliin osallistumisesta, johtuu itse asiassa siitä, että se aikoo osoittaa, että sille on määrätty seuraamus teoista, joita se ei ole tehnyt, ja saada sen johdosta sakkoaan alennettua.

16. Sarrió on sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa että yhteisöjen tuomioistuimessa esittänyt pitkiä väitteitä ja perusteluja näyttääkseen toteen, että vaikka se on osallistunut ilmoitettuja hintoja koskeneeseen kartelliin, minkä se on hallinnollisen menettelyn kuluessa vaikeuksitta myöntänyt, se ei ole missään vaiheessa eikä millään tavalla osallistunut noudatettuja hintoja koskeneeseen kartelliin.

17. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut päätöstä niin, ettei kartelliin osallistuneiden yritysten ole siinä katsottu osallistuneen ilmoitettujen hintojen yhdenmukaistamiseen, se on vienyt näiltä väitteiltä ja perusteluilta kaiken merkityksen ja tehnyt sakon alentamista koskevasta vaatimuksesta perusteettoman.

18. Koska valitusperusteessa moititaan valituksenalaista tuomiota siitä, että siinä on tulkittu päätöstä virheellisesti, valitusperuste voidaan ottaa tutkittavaksi, vaikka komissio vastustaa tutkittavaksi ottamista väittäen, että valitusperusteessa riitautetaan ainoastaan tosiseikkoja.

19. Arvioitaessa, onko valitusperuste aiheellinen, on tarkasteltava perusteluja, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esittänyt kieltäytyessään katsomasta, että Sarrión on päätöksessä todettu osallistuneen noudatettuja hintoja koskeneeseen kartelliin.

20. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on pitänyt lähtökohtana sitä, että päätöksen päätösosassa ei todeta selvästi, mistä hinnoista — listahinnoista vai myyntihinnoista — kartellin osapuolet sopivat, ja on väistämättä katsottava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ollut tältä osin oikeassa. Päätöksen 1 artiklassa nimittäin todetaan, että kartellin osapuolet ovat osallistuneet "sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jotka ovat peräisin vuoden 1986 puolivälistä ja joiden mukaisesti Euroopan yhteisön kartongintoimittajat

— —

— sopivat säännöllisistä hinnankorotuksista kunkin tuotelaadun osalta kunakin kansallisena valuuttana,

— suunnittelivat ja toteuttivat useita samanaikaisia ja yhdenmukaisia hinnankorotuksia kaikkialla Euroopan yhteisössä,

— saavuttivat yhteisymmärryksen — — markkinaosuuksien pysyttämisestä — —,

— toteuttivat — alkuvuodesta 1990 lähtien aina vain useammin — yhdenmukaistettuja toimenpiteitä toimitusten valvomiseksi yhteisön markkinoilla varmistaakseen edellä mainittujen yhdenmukaistettujen hinnankorotusten toteuttamisen,

— edellä mainittuja toimenpiteitä tukeakseen vaihtoivat kaupallisia tietoja toimituksista, hinnoista, tuotantoseisokeista, tilauskannoista ja koneiden käyttöasteista".

21. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tämän epäselvyyden hälventämiseksi tutkinut päätökseen liittyviä perusteluja, kuten yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä edellytetään.

22. Tämän tutkimuksen päätteeksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on päätellyt, että päätöksessä on todellakin tarkasteltu myyntihintoja, koska kartellin jäsenille määrättävässä seuraamuksessa on otettava huomioon kartellin vaikutus markkinoihin, sillä tällä seikalla on merkitystä määritettäessä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta, mutta kilpailusääntöjen rikkomisena on kuitenkin pidetty ainoastaan listahintojen määräämiseen tähdännyttä salaista yhteistyötä, sillä listahintoja on selvästikin pidetty keinona, jonka avulla nostetaan laskutettuja hintoja.

23. En nimittäin ymmärrä, mitä merkitystä olisi kartellilla, jonka tarkoituksena on vahvistaa yhteisellä sopimuksella listahinnat, joihin myyjät eivät tunne olevansa ehdottomasti sidottuja käydessään neuvotteluja asiakkaidensa kanssa.

24. Vaikka samanlaiset listahinnat eivät johda täysin samanlaisiin myyntihintoihin, koska ostajat voivat joko ostomäärän tai muiden tekijöiden johdosta toisinaan saavuttaa listahintoja edullisemmat myyntiehdot, ne selvästi merkitsevät sellaisenaan vakavaa kilpailunrajoitusta, koska ne ovat omiaan saamaan ostajat vakuuttuneiksi siitä, ettei keneltäkään toimittajalta todennäköisesti saa selvästi parempia ehtoja kuin muilta, joten samanlaisista listahinnoista on määrättävä seuraamus.

25. Päätöksellä on ollut tarkoitus määrätä seuraamus kilpailusääntöjen rikkomisesta eli ilmoitettuja hintoja koskeneesta yhteistoiminnasta, koska sillä tavoiteltiin kilpailusääntöjen kannalta tarkasteltuna lainvastaista päämäärää eli myyntihintojen yhdenmukaistamista.

26. Päätöksessä ei ole kuitenkaan millään tavalla väitetty, että tämä päämäärä olisi järjestelmällisesti saavutettu koko sen ajan, jonka kilpailusääntöjen rikkominen kesti, tai katsottu, että se, että päämäärä oli useimmissa tapauksissa saavutettu, olisi sellaisenaan muodostanut erillisen rikkomisen, johon kartelliin osallistuneet yritykset olisivat syyllistyneet sen lisäksi, että ne rikkoivat kilpailusääntöjä yhdenmukaistamalla listahinnat.

27. Tältä osin päätös eroaa selvästi edellä mainitussa selluloosatapauksessa annettuun tuomioon johtaneesta päätöksestä, joka oli muotoiltu niin, että siinä määrättiin seuraamus kahdesta erillisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta eli ilmoitettujen hintojen yhdenmukaistamisesta ja noudatettujen hintojen toteamisesta.

28. Sitä, että yrityksen poiketessa myyntipolitiikassaan listahinnoista, joista kartellin jäsenet olivat sopineet määräajoin pitämissään kokouksissa, muut kartellin jäsenet moittivat sitä ja kehottivat sitä noudattamaan ilmoitettuja hintoja, ei voida pitää näyttönä siitä, että myös myyntihinnoista päätettiin yhteisellä sopimuksella.

29. Tämä seikka vain tukee sitä käsitystä, että listahintojen yhdenmukaistamisen lopullisena — ja osapuolten selvästi sopimana — päämääränä oli mahdollisimman täydellinen noudatettujen hintojen yhdenmukaistaminen ja että muut katsoivat, että aina, jos jokin yritys poikkeaa noudatetuissa hinnoissaan sovituista listahinnoista, se on omiaan vaarantamaan kartellille asetetun tavoitteen saavuttamisen.

30. Yhteinen sopimus koski listahintoja, mutta jos yritys poikkesi niistä liikaa myyntipolitiikassaan, sen katsottiin rikkovan velvollisuuttaan toimia vilpittömästi kartellin muihin jäseniin nähden, jos lainvastaisen sopimuksen osalta on ylipäänsä mahdollista vedota vilpittömän mielen periaatteeseen.

31. Komissio on tosin tarkastellut myyntihintoja ja niitä keskusteluja, joita on käyty, kun jokin hinta on poikennut liikaa listahinnoista, mutta ainoastaan osoittaakseen, että tavoiteltu päämäärä oli todellakin se, että yritykset soveltaisivat yhdenmukaisia myyntihintoja, ja arvioidakseen, mikä oli niiden velvoitteiden, joihin kartellin jäsenet olivat sitoutuneet, todellinen ulottuvuus. [4]

32. Kuten edellä on todettu, komission pyrkimys arvioida kartellin vaikutuksia oli täysin lainmukainen, eikä Sarrió ole pystynyt osoittamaan, että kyseessä oli ilmaus komission halusta määrätä seuraamus ilmoitettuja hintoja koskeneen kartellin ohella myös noudatettuja hintoja koskeneesta kartellista.

33. On itse asiassa todettava, että vaikka valittaja väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tulkinneen väärin päätöstä, se on itse tulkinnut sitä väärin, joten valittajan ensimmäinen valitusperuste on mielestäni hylättävä ilman, että pitäisi tutkia niiden perustelujen aiheellisuutta, joihin valittaja on vedonnut osoittaakseen, ettei se ole milloinkaan osallistunut laskutettuja hintoja koskeneeseen kartelliin, sillä valittajan ei ole missään vaiheessa väitetty syyllistyneen tällaiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen, kuten juuri edellä on todettu.

4 — Ks. esim. päätöksen 82—101 perustelukappale.

Toinen valitusperuste, joka koskee alennuksia, joihin toteamus, joka koskee valittajan osallistumista kartellin jäsenten kokouksiin, oikeuttaa

34. Toisessa valitusperusteessaan valittaja moittii valituksenalaista tuomiota pääasiallisesti siitä, että siinä on hylätty valittajat väitteet ja perustelut, joiden mukaan valittajan osallistuminen etupäässä laillisiin päämääriin pyrkivän järjestön PG Paperboardin eri toimielinten kokouksiin ei voinut riittää todisteeksi valittajan osallistumisesta kartelliin, joka koski markkinaosuuksien pysyttämistä ja suunniteltuja tuotantoseisokkeja, joilla pyrittiin valvomaan tarjontaa.

35. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt virheen todetessaan valituksenalaisen tuomion 118 kohdassa näin: " — — se, että yritys ei mukaudu siihen, mitä kokouksissa, joilla on selvästi kilpailunvastainen tarkoitus, on sovittu, ei estä sitä, etteikö yritys olisi täysin vastuussa osallistumisestaan kartelliin, jos se ei ole julkisesti sanoutunut irti siitä, mitä kokouksissa on sovittu (ks. esim. asia T-141/89, Tréfileurope v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-791, 85 kohta). Vaikka kantajan markkinakäyttäytyminen ei olisikaan ollut sovitun mukaista, se ei siis mitenkään vaikuta sen vastuuseen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisesta."

36. Valittajan mielestä osallistuminen kokoukseen, jolla on kilpailunvastainen tarkoitus, ei sellaisenaan ole käyttäytymistä, josta voitaisiin määrätä seuraamus, vaan komission pitää näyttää toteen, että yritys on noudattanut tällaisessa kokouksessa tehtyjä päätöksiä. Jos yritystä vaaditaan näyttämään toteen, että se on tosiasiallisesti sanoutunut irti edellä mainituista päätöksistä eli että se ei ole hyväksynyt eikä noudattanut niitä, sille asetetaan näyttövelvollisuus, joka on mahdoton täyttää.

37. Totean aluksi komission tavoin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmä, jonka mukaan Sarriólle on lainmukaisesti määrätty seuraamus osallistumisesta markkinaosuuksien vakiinnuttamista ja tarjonnan valvontaa koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön, ei perustu yksinomaan valituksenalaisen tuomion 118 kohtaan, johon on viitattu edellä. Kyseinen perustelu on esitetty vasta "kolmanneksi", sillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on sitä ennen todennut, että komissio oli pitänyt kilpailusääntöjen rikkomisena salaista yhteistyötä eikä yhteistyön täytäntöönpanoa ja että Sarrió oli todellakin osallistunut tähän yhteistyöhön täydellisesti.

38. Osallistuminen kuuluu selvästi tosiseikkoja koskeviin kysymyksiin, joihin yhteisöjen tuomioistuin ei voi ottaa kantaa valituksen yhteydessä. Totean kuitenkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut huolellisesti niiden seikkojen todistusarvon, jotka komissio on tuonut esiin näyttääkseen toteen sekä sen, että salaista yhteistyötä todella harjoitettiin, että sen, että valittaja osallistui siihen, ja lisäksi pidän Sarrión vastaväitteiden uskottavuutta erityisen heikkona.

39. Valittaja ei kiistä olleensa läsnä kokouksissa, joissa salainen yhteistyö toteutui, mutta se yrittää antaa tälle läsnäololle sellaisen merkityksen ja ulottuvuuden, joka on sen mukaan omiaan vapauttamaan sen vastuusta.

40. Valittajan mukaan sen läsnäolo oli puhtaasti puolustuksellista, koska kysymys oli sen osalta ainoastaan siitä, että se pystyisi suojautumaan itseensä nähden paremmassa kilpailuasemassa olleiden pohjoismaisten, saksalaisten ja itävaltalaisten tuottajien hyökkäävyyttä vastaan.

41. En ole varma siitä, että tämä selvitys niistä syistä, joiden vuoksi valittaja osallistui kartellin jäsenten kokouksiin, edistää sen asiaa. Selvityksen voidaan päinvastoin katsoa osoittavan, että Sarriólla oli omalta kannaltaan katsottuna ilmeinen intressi osallistua kartelliin, joka oli omiaan lieventämään Sarrión heikon kilpailuaseman seurauksia estämällä kaiken hintasodan, vahvistamalla markkinaosuuksien jaon ja säätelemällä tarjontaa.

42. On joka tapauksessa todettava, että mahdollisuus määrätä seuraamus käyttäytymisestä, joka on objektiivisesti tarkasteltuna kilpailusääntöjen rikkomista, ei riipu millään tavalla siitä, onko osallistujien tarkoitus "hyökkäävä" vai "puolustava", etenkään kun viimeksi mainittu on käytännössä huomattavasti yleisempi, koska ainoastaan niillä, jotka pelkäävät kilpailun seurauksia, on todellista intressiä rajoittaa sitä.

43. Lisäksi on todettava, että Sarrión tarkoituksesta riippumatta sen osallistuminen kartellin jäsenten kokouksiin on objektiivisesti tarkasteltuna vahvistanut kokouksia, koska kokouksiin on tällöin saatu kaikki yhteisön markkinoilla toimivat myyjät ja koska kilpailusääntöjen rikkomisesta on siten tullut harvinaisen vakava.

44. Kaikki nämä seikat estävät katsomasta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi rikkonut yhteisön oikeutta hylätessään Sarrión väitteet ja perustelut, joiden mukaan se ei ollut osallistunut salaiseen yhteistyöhön, jota harjoitettiin kokouksissa, joihin se osallistui.

45. En kuitenkaan aio välttää tarkastelemasta, onko valituksenalaisen tuomion 118 kohta perusteltu eli syntyykö yritykselle vastuu pelkästään sen perusteella, että se osallistuu kokouksiin, joilla on selvästi kilpailunvastainen tarkoitus, eikä irtisanoudu niistä julkisesti. Olen nimittäin vakuuttunut siitä, että tällaisiin kokouksiin osallistumisen on tulkittava olevan ilmaus yrityksen tahdosta osallistua tehtyihin päätöksiin ja että kartellien avulle tapahtuvaa kilpailun vahingoittamista olisi mahdoton torjua, jos pidetään mahdollisena, että yritys voi osallistua tällaisiin kokouksiin ilman seuraamuksia. Kokous, johon osallistuvat sellaisten yritysten johtajat, jotka yrittävät päästä yksimielisyyteen hinnoista tai markkinaosuuksista, ei ole mikään kirjallisuuspiiri, ja jos yrityksen

edustajat havaitsevat kokouksen kuluessa, että kokouksessa käsitellään muita kuin sellaisia asioita, joiden vuoksi ne olivat päättäneet osallistua kokoukseen, he voivat aina poistua kokouksesta ilman, että heidän edes tarvitsisi moittia muita osallistujia siitä, että nämä ovat houkutelleet heidät ansaan.

46. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asettama vaatimus, jonka mukaan yrityksen on julkisesti sanouduttava irti kokouksesta, jotta kokoukseen osallistumista ei pidettäisi kilpailusääntöjen rikkomisena, ei mielestäni ole millään tavalla lainvastainen. Sarrió kylläkin selittää, että irtisanoutumista voi tosiasiassa olla vaikea toteuttaa. Tähän voidaan kuitenkin vastata yhtäältä, että yritys, joka osallistuu kokoukseen, jonka kohde on täysin yksiselitteinen, ottaa tietoisesti riskin eikä se voi myöhemmin väittää, että sen on vaikea estää riskiä toteutumasta, ja toisaalta, että kun otetaan huomioon, kuinka taitavasti kartonkialan kartellin jäsenet ovat peitelleet kilpailunvastaisia menettelytapojaan, ei voida epäillä, etteikö yritys, joka on erehdytetty osallistumaan kokoukseen, jonka tavoitteita se ei kannata, kykenisi todistamaan, että se on irtisanoutunut kilpailusääntöjen rikkomisesta.

47. Valittajan toiseen valitusperusteeseen sisältyvä pääasiallinen väite on näin ollen hylättävä perusteettomana.

48. Valittajan toissijainen väite, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon sitä, ettei valittajan osalta ollut kerrassaan mitään näyttöä siitä, että se olisi noudattanut markkinaosuuksien vakiinnuttamista ja tarjonnan valvontaa koskevia päätöksiä, on samoin hylättävä.

49. Sarrió väittää, että sen myyntimäärä laski, että sen markkinaosuudet pienenivät ja ettei se ole koskaan seisauttanut tuotantoaan muista kuin teknisistä syistä.

50. Näillä seikoilla ei ole mitään merkitystä sen kilpailusääntöjen rikkomisen osalta, josta Sarriólle on määrätty seuraamus. Kuten valituksenalaisessa tuomiossa on todettu, "komission esittämillä todisteilla on — — sellainen todistusarvo, että tiedot kantajan tosiasiallisesta toiminnasta markkinoilla eivät heikennä niiden komission päätelmien luotettavuutta, jotka koskevat nimenomaan sitä, että näiden riidanalaisen politiikan kahden osatekijän osalta on harjoitettu salaista yhteistyötä" (116 kohta).

51. On lisäksi todettava, että vaikka nämä todisteet heijastaisivat Sarrión todellista käyttäytymistä, ne eivät osoita komission toteamuksia vääriksi, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on korostanut valituksenalaisen tuomion 117 kohdassa. Missään vaiheessa ei nimittäin ole väitetty, että markkinaosuuksia koskenut salainen yhteistyö olisi johtanut markkinaosuuksien täydelliseen jäädyttämiseen, ja on koko ajan katsottu, että ennen vuotta 1990 ei

kysynnän kasvun vuoksi ollut esiintynyt tarvetta rajoittaa tarjontaa yhteisesti sovituilla tuotantoseisokeilla, joten se, ettei Sarrió ollut vuosina 1990 ja 1991 omalta osaltaan toteuttanut tuotantoseisokkeja, jotka olisivat olleet osa sitä salaista yhteistyötä, josta kartellin jäseniä on moitittu, ei millään tavalla todista, ettei se osallistunut tähän salaiseen yhteistyöhön.

52. On vielä tutkittava viimeistä väitettä, joka on vaihtoehtoinen edellä tarkasteltuun väitteeseen nähden ja jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ollut väärässä, kun se on markkinaosuuksien jäädyttämisen ja suunniteltujen tuotantoseisokkien osalta katsonut, että kysymys on kartellista, vaikka Sarrióta olisi voitu moittia ainoastaan tietojenvaihtoon osallistumisesta, joka oli niin harmitonta, että sen vuoksi olisi ollut perusteltua määrätä pelkästään periaatteellinen sakko, ainakin jos uskotaan valittajaa. Tämä väite ei ansaitse pidempää tarkastelua, sillä edellä esitettyjen väitteiden tarkastelun jälkeen on niin ilmeistä, että tosiseikat, sellaisina kuin komissio on ne esittänyt ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut niiden paikkansapitävyyden, osoittavat väitteen vääräksi.

53. Toteamukset, joita valittaja on esittänyt erosta, joka on sekä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden tasolla että siitä seuraamuksena määrättävä sakon tasolla tehtävä pelkän tietojenvaihdon ja kartellin välillä, ovat merkityksettömiä, koska on näytetty toteen, ettei valittaja ole nyt esillä olevassa asiassa osallistunut pelkästään tietojenvaihtoon vaan se on ollut osapuolena markkinaosuuksia ja tuotantomääriä koskeneessa salaisessa yhteistyössä, joten se on osallistunut useampaan kilpailusääntöjen rikkomiseen.

54. Valittaja pitää "pettävänä" päättelyä, jonka perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että väite, jolla valittaja oli riitauttanut komission arvion tietojenvaihtojärjestelmästä, johon valittaja oli myöntänyt osallistuneensa, oli jätettävä tutkimatta, koska se oli esitetty vasta vastauksessa. Tyydyn tältä osin toteamaan, ettei valittajan pettyminen selvästikään ole sellainen seikka, joka saisi yhteisöjen tuomioistuimen valitusta käsitellessään kyseenalaistamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmän pätevyyden. Tämä päätelmä nimittäin perustuu oikeussääntöihin, eikä — kuten komissio on huomauttanut — Sarrió ole esittänyt mitään näyttöä, joka osoittaisi vääräksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen havainnon, jonka mukaan kanneperuste oli tullut esiin vasta vastauksessa.

55. Tämän vuoksi ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin hylkää Sarrión toisen valitusperusteen kokonaisuudessaan.

Kolmas valitusperuste, joka koskee päätöksen perustelujen riittämättömyyttä sakon määräämisen osalta

56. Valittaja väittää, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voinut ristiriidattomasti samalla kertaa sekä todeta, ettei päätöstä ollut perusteltu riittävästi valittajalle määrättävän sakon määrän vahvista-

misen osalta, että kieltäytyä kumoamasta päätöstä tältä osin.

57. Koska tämä arvostelu on samanlaista kuin se, jota valittaja Mo och Domsjö AB on esittänyt asiassa C-283/98 P, viittaan tässä asiassa tänään esittämääni ratkaisuehdotukseen, jossa on selvitys syistä, joiden vuoksi valitusperuste on syytä hylätä.

Neljäs valitusperuste, jonka mukaan komissio on käyttänyt virheellistä menetelmää sakon määrää laskiessaan

58. Tällä valitusperusteella valittaja riitauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaisun olla hyväksymättä arvostelua, jota valittaja oli esittänyt menetelmästä, jota komissio oli noudattanut laskiessaan valittajalle määrättävän sakon suuruutta. Ennen kuin Sarrión väitteitä aletaan tarkastella kohta kohdalta, on syytä muistuttaa, mitä menetelmää komissio noudatti.

59. Komissio oli päättänyt määrätä sakot ecuina. Komissio otti sakkojen suuruutta määrätessään huomioon kartellin eri jäsenten liikevaihdon vuodelta 1990 eli kartellin viimeiseltä täydeltä toimintavuodelta ecuina siten, että kartellin eri jäsenten kansalliset valuutat muunnettiin ecuiksi saman vuoden eli vuoden 1990 keskimääräisellä vaihtokurssilla.

60. Sarrió on moittinut valituksenalaista tuomiota ensinnäkin perustelujen puutteellisuudesta, joka johtuu siitä, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole missään vaiheessa nimenomaisesti arvioinut syrjintää, jonka kohteeksi joutuivat ne yritykset, joiden kansallisen valuutan arvo laski komission sakkojen suuruutta määrätessään käyttämän viitevuoden 1990 ja kyseisten sakkojen määräämistä koskevan päätöksen tekovuoden 1994 välisenä aikana, vaikka valittaja oli tuonut tämän seikan esiin.

61. Sarrió moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta itse asiassa siitä, ettei tämä ole lausunut eräästä sen väitteestä. Tältä osin minun on jaettava komission hämmästys, koska pääosalla niistä toteamuksista, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 392—404 kohdassa esittänyt menetelmästä, jota komissio noudatti sakkojen suuruutta määrätessään, pyritään nimenomaan osoittamaan, että kyseisellä menetelmällä pystyttiin välttämään vääristymät, joita olisi väistämättä aiheutunut ajan saatossa eri suuntiin kehittyneiden kansallisten valuuttojen käyttämisestä, koska siinä käytettiin samana rahayksikkönä ilmaistuja objektiivisia tietoja.

62. Eikö sillä, että käytetään samaa rahayksikköä määrättäessä samaan kartelliin kuuluneille yrityksille sakkoja kunkin

yrityksen vastuun perusteella, juuri pyritä syrjinnän välttämiseen? Sarrió on väärässä väittäessään, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole vastannut syrjintää koskevaan väitteeseen perusteluissa, joilla pyritään osoittamaan, että yhdenvertaisuusperiaatetta on noudatettu.

63. Sarriólla on tietenkin oikeus katsoa, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättely ole vakuuttava, mutta se ei voi vakavissaan väittää, että mahdollisen syrjinnän ongelma olisi jätetty huomiotta valituksenalaisessa tuomiossa.

64. Valittajan toisen väitteen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole arvostellut komissiota siitä, että tämä oli päättänyt määrätä sakon suuruuden kartellin viimeisen täyden toimintavuoden liikevaihdon perusteella, mikä on johtanut kaksijakoisuuteen, koska huomioon on otettu kaksi liikevaihtoa eli liikevaihto, jonka perusteella sakko on määrätty, ja seuraamuksia koskevan päätöksen tekoajankohtaa edeltävän tilikauden liikevaihto, jota käytetään varmistuttaessa siitä, että noudatetaan 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus)[5] 15 artiklan 2 kohdassa säädettyä ylärajaa, joka on 10 prosenttia seuraamuksen kohteeksi johtuvan yrityksen liikevaihdosta.

5 — EYVL 1962, 13, s. 204.

65. Tähän asiakysymystä koskevaan väitteeseen liittyy jälleen kerran perusteluja koskeva väite, sillä Sarrión mukaan se, että tämä kaksijakoisuus on uutta, edellyttää erityisen yksityiskohtaisia perusteluja, joita se ei väittämänsä mukaan ole löytänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tätä kysymystä koskevista toteamuksista.

66. Valittaja varoo väittämästä, että komissio olisi rikkonut asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohtaa ottaessaan huomioon kahden eri vuoden liikevaihdot, vaan yrittää osoittaa, että kartellin viimeisen toimintavuoden liikevaihdon käyttäminen ei suinkaan takaa, että sakko olisi sopusoinnussa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja seuraamuksen kohteeksi joutuneiden yritysten vallan kanssa, vaan uhkaa johtaa päinvastaiseen tulokseen.

67. Valittaja nimittäin katsoo, että jos yrityksen liikevaihto on kasvanut huomattavasti kilpailusääntöjen rikkomisen loppumisajankohdan ja seuraamuksen määräämisen välisenä aikana, komissiolla on sen välttämiseksi, että sakon määrä olisi seuraamuksen määräämistä edeltävän viimeisen tilikauden liikevaihtoon verrattuna ellei naurettavan pieni niin ainakin liian pieni, koska se alittaa selvästi alle asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa säädetyn 10 prosentin ylärajan, väistämättä houkutus vahvistaa sakon määrä soveltamalla huomattavan korkeaa prosenttimäärää sakon määräämistä varten huomioon otettavaan liikevaihtoon, eli sillä on houkutus määrätä yritykselle sakko, joka on täysin suhteeton siihen nähden, millainen taloudellinen valta yrityksellä oli kilpailusääntöjen rikkomisajankohtana.

68. Totean heti aluksi, että tällainen päättely on täysin epävakuuttava.

69. Sen lisäksi, että päättelyn mukaan komission aikomukset ovat hyvin epärehelliset eikä siinä panna paljoakaan painoa tuomioistuinten komissioon kohdistamalle valvonnalle, siinä jätetään täysin ja virheellisesti huomiotta, että jo se, että kartellin yhden jäsenen liikevaihto romahtaa tai ainakin polkee paikallaan tai pienenee, estää komissiota toimimasta tällä tavalla, koska se on velvollinen noudattamaan yhdenvertaisuusperiaatetta ja asetuksessa N:o 17 säädettyä ylärajaa, jos sillä ylipäänsä edes voi olla houkutusta toimia näin.

70. Huomauttaisin kuitenkin ennen kaikkea, ettei kysymys ole siitä, onko komission noudattama menetelmä ainoa sallittu tai paras, vaan siitä, onko menetelmä sallittu eli ovatko asetus N:o 17 tai yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetut yleiset periaatteet esteenä sen käyttämiselle vai eivät.

71. Sarrión on hyvin vaikea esittää tältä osin sellaista näyttöä, joka herättäisi epäilyjä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioinnin paikkansapitävyydestä.

72. Olen sitä mieltä, että kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on luetellut niitä etuja, joita komission valitsemalla menetelmällä on sekä kilpailusääntöjen rikkomisen laajuuden että siihen syyllistyneiden yritysten koon ja taloudellisen vallan arvioinnissa, se on täysin vakuuttavasti selvittänyt, miksi menetelmää ei voida moittia. Kaksijakoisuus, jota valittaja on arvostellut, on toisin sanoen perusteltua, ja vaikka kyseessä olisi ollut uusi piirre, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellut sitä riittävästi.

73. Valittajan kolmas ja viimeinen väite koskee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kieltäytynyt pitämästä paikkansapitävinä valittajan väitteitä ja perusteluja, joiden mukaan se, että sakko määrätään ecuina pitäen lähtökohtana kartellin viimeisen täyden toimintavuoden liikevaihtoa, joka muunnetaan ecuiksi kyseisen vuoden keskimääräisellä vaihtokurssilla, johtaa syrjintään aina, kun valuuttakurssit myöhemmin muuttuvat, koska niiden yritysten, joiden kansallisen valuutan arvo nousee, sakko tosiasiallisesti kevenee, kun taas niiden yritysten, joiden kansallisen valuutan arvo laskee, sakko muodostuu raskaammaksi, joskus jopa huomattavasti raskaammaksi, kuten nyt esillä olevassa asiassa.

74. Sarrió katsoo, että komission käyttämä menetelmä johtaa kohtuuttomiin seurauksiin, koska siinä Sarrió kantaa riskin valuuttakurssimuutoksista, eikä menetelmää näin ollen voida hyväksyä. Myöskään loogiselta kannalta katsottuna menetelmää ei Sarrión mukaan voida hyväksyä, koska tarvetta välttää valuuttakurssimuutosten vaikutukset ei voida käyttää oikeuttamisperusteena sille, että sakon laskemisessa käytetään viitevuoden liikevaihtoa muunnettuna ecuiksi, joka on viitevaluutta eikä maksuvaluutta, jos samaan aikaan jätetään huomiotta, miten näiden samojen valuuttakurssien kehitys vaikuttaa siihen

määrään, joka seuraamuksen kohteeksi joutuneen yrityksen on tosiasiallisesti maksettava kansallisena valuuttana.

75. Tutkittaessa, pitääkö väite paikkansa, on pidettävä mielessä, että komissiolla on harkintavaltaa, joka ei tietenkään ole rajatonta, kuten asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohta osoittaa, mutta joka estää tuomioistuinta arvostelemasta komission käyttämää menetelmää, jollei se pysty osoittamaan, että menetelmä on lainvastainen.

76. Sarrión on näin ollen turha esittää omalta kannaltaan edullisempia vaihtoehtoja menetelmälle, jota on käytetty määrättäessä sille seuraamusta, sillä kysymys ei ole siitä, mikä on paras ajateltavissa oleva menetelmä, vaan siitä, onko käytetty menetelmä lainmukainen.

77. Sarrió ei kuitenkaan ole esittänyt tältä osin vakuuttavaa näyttöä. Sarrió tosin arvostelee sitä, että sakko on määrätty ecuina, mutta asetuksessa N:o 17 ei millään tavalla kielletä käyttämästä ecua sakon suuruuden määräämisessä, eivätkä ne syyt, joiden perusteella yhteisöjen tuomioistuin kieltäytyi yhdistetyissä asioissa Générale sucrière ja Béghin-Say vastaan komissio ym. 9.3.1977 antamassaan tuomiossa [6] hyväksymästä sitä, että sakko määrätään laskentayksikköinä, enää päde, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, kun sakko määrätään ecuina, koska ecun asema poikkeaa huomattavasti laskentayksikön asemasta.

78. Sarrió vastustaa myös sitä, että kilpailusääntöjen rikkomisista määrättäviä seuraamuksia koskevaan mekanismiin sisällytetään valuuttakurssien vaihtelusta aiheutuva epävarmuustekijä, vedoten siihen, että tällainen epävarmuustekijä voidaan sallia ainoastaan liikesuhteissa; Sarrió kuitenkin sivuuttaa sen, että kilpailusääntöjä rikkova yritys on monien muidenkin epävarmuustekijöiden alainen. Mikään ei voi taata, että yritys on silloin, kun sen on täytettävä kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheutuvat velvollisuutensa, sellaisessa taloudellisessa asemassa, ettei sakon maksamisesta aiheudu sille merkittävää vahinkoa.

79. Vaikka yrityksen liikevaihto pysyisi samana, sen voittomarginaali voi pienentyä jyrkästi, tai se on voinut velkaantua pankeille niin paljon, ettei sille enää myönnetä uutta luottoa, tai sen liikevaihto on suhdanteiden huononnuttua pienentynyt ja tulot sen myötä vähentyneet voittomarginaalin pysyessä entisellään.

80. Epävarmuustekijä voi kuitenkin aiheuttaa myös myönteisiä yllätyksiä. Yritys voi päästä vaikeiden aikojen ohi ja menestyä tavalla, jota se ei olisi voinut edes aavistaa muutamia vuosia aikaisemmin.

6 — Yhdistetyt asiat 41/73, 43/73 ja 44/73, Générale sucrière ja Béghin-Say v. komissio ym., tuomio 9.3.1977 (Kok. 1977, s. 445).

81. Nämä seikat eivät enää voi vaikuttaa siihen, kuinka vakava oli se kilpailusääntöjen rikkominen, johon yritys syyllistyi tiettynä ajankohtana; kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuus ratkaisee, kuinka suuresta seuraamuksesta yritys joutuu vastaamaan.

82. Valuuttakursseihin liittyvä epävarmuustekijä ei välttämättä heikennä sen yrityksen asemaa, jonka kansallisen valuutan arvo on laskenut.

83. Jos yritys vie huomattavan osan tuotannostaan vahvan valuutan maihin, se voi samalla kertaa sekä kasvattaa markkinaosuuksiaan ja siis liikevaihtoaan kansallisena valuuttana ilmaistuna että parantaa voittomarginaaliaan, koska valuuttakurssi, jota käytetään muunnettaessa vientimarkkinoilta saatavaa voittoa kansalliseksi valuutaksi, on edullisempi.

84. Yritykset, joiden kansallisen valuutan arvo on noussut, sitä vastoin joutuvat tekemään uhrauksia voittomarginaalin tasolla säilyttääkseen vientimarkkinansa, joten se, että niiden kansallisen valuutan arvo on noussut suhteessa ecuun, ja se, että kansallisena valuuttana ilmaistuna sakko on sen johdosta pienentynyt, ainoastaan kompensoivat sitä, että sakko on tullut raskaammaksi suhteessa pienentyneeseen voittoon.

85. Jos näitä yrityselämään luonteenomaisesti kuuluvia epävarmuustekijöitä yritetään poistaa määräämällä sakot ecumääräisinä tai soveltamalla ainoastaan niihin yrityksiin, joiden kansallisen valuutan arvo on laskenut, jotain muuta ecun ja kansallisen valuutan välistä vaihtokurssia kuin kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioitaessa käytettyä kartellin viimeisen toimintavuoden vaihtokurssia, on vaarana, että aiheutetaan muita vääristymiä ilman, että edistettäisiin saman kartellin jäsenten keskinäistä yhdenvertaisuutta yhtään sen enempää kuin komission valitsemalla menetelmällä.

86. Komissio on aiheellisesti korostanut, että siitä riippumatta, minä ajankohtana voimassa ollutta ecun ja kansallisen valuutan vaihtokurssia sovelletaan, on vaarana, että jokin yritys joutuu huonompaan asemaan. Näin ollen myös valittajan ehdottama arviointiperuste eli päätöksentekoajankohdan vaihtokurssi sisältää puhtaasti satunnaisen häiriötekijän.

87. Katson komission tavoin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 399 kohdassa esittämä toteamus, jonka mukaan valittaja itse toimii useilla markkinoilla, on myös tärkeä. Valittaja on siis samanaikaisesti sekä hyötynyt että kärsinyt vahinkoa siitä vaihtokurssia koskevasta arviointiperusteesta, joka on nyt riitautettu. Tulot, joita valittaja on saanut tuotteidensa myynnistä, ovat lisäksi muodostuneet useista Euroopan valuutoista eivätkä pelkästään Espanjan pesetoista.

88. Muistutan lopuksi, että kansallisen valuutan arvon laskuun liittyvän epävarmuustekijän vaikutukset ovat joka tapauksessa rajalliset, koska asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaan yrityksen maksettavaksi tuleva määrä saa olla sakon määräämisajankohtana enintään 10 prosenttia yrityksen viimeisen tilikauden liikevaihdosta.

89. Näin ollen on väistämättä todettava, että Sarrión arvostelemaa epävarmuustekijää ei voida riitauttaa sen enempää periaatteellisella tasolla kuin vaikutustensa vuoksi. Tästä syystä ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin hylkäisi valittajan neljännen valitusperusteen kokonaisuudessaan.

Viides valitusperuste, joka koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen sakon määrään tekemän alennuksen suuruutta

90. Sarrió väittää tässä valitusperusteessaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen sakon määrään tekemä 1 500 000 ecun alennus ei ole johdonmukainen, kun otetaan huomioon korjaukset, joita se teki siltä osin, kuin oli kysymys Sarrión osallistumisesta tytäryhtiönsä Prat Cartonin kautta niihin kilpailunvastaisiin toimiin, joihin kartellin katsottiin syyllistyneen kartonkialalla vuosina 1986—1991.[7] Muistutettakoon aluksi, että korjaus koski sekä kyseisen tytäryhtiön osallistumisen kestoa, jonka komissio oli katsonut olevan 60 kuukautta 60 kuukaudesta ja jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muutti 9 kuukaudeksi, että sitä, mihin kilpailunvastaisiin menettelytapoihin tytäryhtiö oli osallistunut, sillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan Prat Cartonin voitiin katsoa osallistuneen vain salaiseen hintayhteistyöhön ja tarjonnan rajoittamista koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön, vaikka komissio oli katsonut sen osallistuneen myös markkinaosuuksien jäädyttämistä koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön.

91. Muistutettakoon myös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 411 ja 412 kohdassa todennut seuraavaa:

"Kun otetaan huomioon, että Prat Carton on osallistunut vain osaan niistä osatekijöistä, joista rikkominen muodostuu, ja lyhyemmän ajan kuin mitä komissio on katsonut, kantajalle määrättyä sakkoa on alennettava.

Koska sakon määrän alentaminen ei ole perusteltua niiden muiden kanneperusteiden johdosta, joihin kantaja on vedonnut, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

7 — Sarrió ei riitauta sitä, että sen on katsottu olevan vastuussa tytäryhtiönsä käyttäytymisestä.

vahvistaa täyden harkintavaltansa nojalla sakon määräksi 14 000 000 ecua."

92. Sarrió päättelee tästä, että sakkoon tehty alennus liittyy kokonaisuudessaan niihin arviointivirheisiin, joita komissio oli tehnyt Sarrión tytäryhtiön käyttäytymisen osalta, ja mielestäni on väistämättä katsottava, että Sarrió on oikeassa tältä osin. Osoittaakseen, että alennus on riittämätön, Sarrió asettaa lähtökohdaksi emoyhtiön liikevaihdon, joka on 224 200 000 ecua, ja Prat Cartonin liikevaihdon, joka on 33 800 000 ecua, ja jakaa komission määräämän sakon kokonaissumman 15 500 000 ecua emoyhtiön osuudeksi, joksi se arvioi 13 500 000 ecua, ja Prat Cartonin osuudeksi, joka on sen arvion mukaan 2 000 000 ecua. Tämän jälkeen Sarrió vertaa tätä 2 000 000 ecun summaa alennuksen määrään ja väittää, että sakkoon tehdyn alennuksen olisi pitänyt olla selvästi suurempi, kun otetaan huomioon, kuinka merkittävän korjauksen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki siltä osin, kuin oli kysymys Prat Cartonin osuudesta kilpailusääntöjen rikkomiseen.

93. Komissio vastaa näihin väitteisiin ja perusteluihin toteamalla, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käyttänyt täyttä harkintavaltaansa, että yhteisöjen tuomioistuin ei voi valitusta käsitellessään puuttua siihen, miten tätä toimivaltaa on käytetty, ja että kaikki Sarrión laskelmat ovat täysin vailla todistusarvoa, koska komissio, jonka toiminnan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tältä osin hyväksynyt, oli määrännyt Sarriólle kokonaissakon, jota ei voida jakaa eri osiin, jotka vastaisivat yrityksen eri osien käyttäytymistä.

94. Itse olen kuitenkin Sarrión tavoin sitä mieltä, että valituksenalainen tuomio ei ole johdonmukainen tai että sitä on itse asiassa perusteltu riittämättömästi. On tietenkin kiistatonta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toiminut täyden harkintavaltansa nojalla, aivan samoin kuin on kiistatonta, että sakon suuruutta ei kuulu määrätä soveltamalla matemaattista kaavaa.

95. Se, että tuomioistuin toimii täyden harkintavallan nojalla, ei kuitenkaan vapauta sitä perusteluvelvollisuudesta. Jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nyt esillä olevassa asiassa katsonut, että sen käsityksen perusteella, jonka se oli muodostanut Sarrión kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta, sakkoa ei pitänyt alentaa enempää kuin 1 500 000 ecua, sen olisi pitänyt esittää siitä selvitys, sillä kun otetaan huomioon laskutapa, jolla komissio on laskenut sakot ja jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tältä osin hyväksynyt, ei ensi arviolta vaikuta siltä, että Sarrión osalta tehty alennus olisi oikeassa suhteessa niiden korjausten merkittävyyteen, jotka koskivat Prat Cartonin osuutta kilpailusääntöjen rikkomiseen.

96. Katson näin ollen, että Sarrión viides valitusperuste on aiheellinen ja että valituksenalainen tuomio on kumottava siltä osin kuin siinä vahvistetaan Sarrión sakon määräksi 14 000 000 ecua.

97. Vaikka tuomio kumottaisiin tältä osin, asiaa ei mielestäni pidä palauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen. Yhteisöjen tuomioistuimella nimittäin on tiedossaan seikat, joita tarvitaan sen ratkaisemiseksi, mitä kumoamisesta seuraa, koska ei ole tarpeen sen enempää keskustella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tosiseikkojen osalta tekemien toteamusten paikkansapitävyydestä kuin kyseenalaistaa sakkojen yleistä tasoa. Kysymys on ainoastaan siitä, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin alentanut sakkoa riittävästi.

98. Mielestäni alennus ei ole riittävä. Komissio on laskenut Sarriólle määrätyn sakon ottamalla huomioon Sarriólle vuonna 1990 kertyneen liikevaihdon, joka tietenkin sisältää Prat Cartonin liikevaihdon. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin todennut, että Prat Carton oli osallistunut hintoja ja tarjonnan valvontaa koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön vasta kesäkuusta 1990 lähtien. On siis pakko todeta, että komission laskelmassa Sarrión kokonaisliikevaihtoon sisällytetty Prat Cartonin viiteliikevaihto koski aikaa, jonka kuluessa yritys osallistui salaiseen yhteistyöhön vain seitsemän kuukauden ajan eli kesäkuusta joulukuuhun, mikä väistämättä johtaa ongelmiin johdonmukaisuuden kannalta.

99. Olen näin ollen sitä mieltä, että kun otetaan huomioon Sarrión kokonaisliikevaihdon ja Prat Cartonin liikevaihdon suhde ja se, että Prat Carton ei osallistunut yhteen kilpailusääntöjen rikkomisen osatekijöistä, sekä sen osallistumisen lyhytkestoisuus, Sarriólle määrätty sakko on alennettava 13 650 000 euroksi.

Oikeudenkäyntikulut

100. On selvää, että vaikka valituksenalainen tuomio kumotaan vain jonkin kohdan osalta, kumoamisen on vaikutettava myös oikeudenkäyntikuluihin.

101. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisessa tuomiossa määrännyt valittajan vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja velvoittanut sen korvaamaan puolet komission oikeudenkäyntikuluista, joista toinen puoli jäi komission itsensä vastattaviksi.

102. Ehdotan, että tätä jakoa muutetaan siten, että valittajan on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan ja sen lisäksi korvattava vain kaksi viidesosaa komission oikeudenkäyntikuluista. Valitusvaiheen oikeudenkäyntikulujen osalta pidän asianmukaisena, että valittajan on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvattava kaksi kolmasosaa komission oikeudenkäyntikuluista, koska mielestäni suurin osa valittajan valitusperusteista on hylättävä.

Ratkaisuehdotus

103. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

1) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-334/94, Sarrió vastaan komissio, 14.5.1998 antama tuomio kumotaan siltä osin kuin siinä on vahvistettu valittajan sakoksi 14 000 000 ecua ja siltä osin kuin valittajan on sen mukaan vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvattava puolet Euroopan yhteisöjen komission oikeudenkäyntikuluista ja Euroopan yhteisöjen komission on vastattava puolesta omia oikeudenkäyntikulujaan.

2) Sakko vahvistetaan 13 650 000 euroksi.

3) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyn menettelyn osalta valittajan on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvattava kaksi viidesosaa Euroopan yhteisöjen komission oikeudenkäyntikuluista, ja yhteisöjen tuomioistuimessa käydyn menettelyn osalta valittajan on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvattava kaksi kolmasosaa Euroopan yhteisöjen komission oikeudenkäyntikuluista.

4) Euroopan yhteisöjen komission on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyn menettelyn osalta vastattava kolmesta viidesosasta omia oikeudenkäyntikulujaan ja yhteisöjen tuomioistuimessa käydyn menettelyn osalta yhdestä kolmasosasta omia oikeudenkäyntikulujaan.

5) Muilta osin valitus hylätään.